

העזרה מהסוגיא

סנהדרין כה. - לא:

פרשת שמות ה'תשפ"ה

דף כה - כו

פסולי עדות:

- האם הפסול לעדות הוא מדאורייתא או מדרבנן:
 - עבד ואשה - פסולים מדאורייתא.
 - גזלן:
 - באופן שלא שילם דמים:
 - באופן שגזל דבר ששייך לחבירו לגמרי - פסול מדאורייתא^א.
 - באופן שגזל דבר ששייך לחבירו מפני דרכי שלום (כמו מציאת חרש שוטה וקטן) - פסול מדרבנן^ב.
 - באופן ששילם דמים:
 - באופן שהבעלים לא אמר 'רוצה אני' - פסול מדרבנן.
 - באופן שהבעלים אמר 'רוצה אני':
 - לרש"י ולתוס' בתירוץ הראשון - כשר.
 - לתוס' בתירוץ השני - פסול מדרבנן.
 - משחק בקוביא^ג:
 - באופן שאין לו אומנות אחרת - פסול מדרבנן.
 - באופן שיש לו אומנות אחרת:
 - לרבי יהודה בשם רבי טרפון - פסול מדרבנן.
 - לרבי יהודה - כשר.
 - לת"ק דרבי יהודה:

הערות

א הגמ' מבארת שלמרות שבדרך כלל גזלן גזל דבר ששייך לחבירו מדאורייתא פסול לעדות מדאורייתא, מ"מ אריס שגנב בתשרי ובניסן דבר מועט שנגמרה מלאכתו מבעל הבית לא נפסל לעדות, משום שהאריס מורה היתר לעצמו לקחת כיון שטרח בשדה ועושה את עצמו כפועל שיכול לקחת מדבר שנגמרה מלאכתו.

ב הגמ' מבארת שהטעם שאדם שגונב מציאה של חרש שוטה וקטן פסול לעדות כיון שעובר על תקנה דרבנן מחמת חימוד ממון.

ג בדברי הגמ' מבואר שאדם שמפריח יונים עם חבירו ומסכמים שבעל היונה שתקדים יקבל כסף דינו כמו משחק בקוביא.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

- לרבי בר חמא - פסול מדרבנן.
- לרב ששת - כשרי.
- המלוה בריבית או הלוה בריבית - פסולים מדרבנן.
- סוחרי שביעית:
- לרש"י - אפילו באופן שעברו על איסור סחורה מדאורייתא פסולים לעדות מדרבנן משום שחשודים לעבור על איסור בשביל להרויח ממון.
- לתוס':
- באופן שעברו על איסור שביעית דאורייתא - פסולים מדאורייתא.
- באופן שעברו על איסור שביעית דרבנן - פסולים מדרבנן.
- אדם שאוסף הרבה פירות שביעית:
- בדרך כלל - פסול מדרבנן.
- בזמן שיש אנשים שגובים 'ארנונה' - כשרי.
- אדם שמפריח את היונה שלו בשביל שתגנוב יונים של אדם אחר - נחלקו האמוראים האם פסול לעדות או לאי.
- טבח שמכר טריפות - פסול מדרבנן.
- גבאים ומוכסים שגובים מיסים:
- בסתמא - כשר.
- באופן ששמעו שהם גובים מיסים יותר ממה שהמלך קצב:
- באופן שלא החזירו את המיסים שלקחו שלא כדין - פסולים מדאורייתא.
- באופן שהחזירו את המיסים שלקחו שלא כדין - פסולים מדרבנן.

» הערות «

- ד הגמ' מבארת שפי הצד שפסול אפילו באופן שיש לו אומנות אחרת משום שנחשב 'אסמכתא' ואסמכתא לא קונה, ורש"י [כו ב] מבאר שפסול זה הוא דרבנן כיון שגזלן דאורייתא נפסל רק באופן שחטף מיד חבירו ממש, ותוס' מבארים שפסול זה הוא מדרבנן כיון שהאדם לא חשב שעבר על איסור דאורייתא ויפסל לעדות.
- ה הגמ' מבארת שלפי הצד שמשחק בקוביא פסול רק באופן שאין לו אומנות אחרת סובר שבמשחק בקוביא אין חסרון של 'אסמכתא', אלא טעם הפסול של משחק בקוביא משום ש'לא עוסק בישובו של עולם' ופסול זה הוא מדרבנן.
- ו רש"י מבאר שהטעם של הצד שבמשחק בקוביא אין חסרון של 'אסמכתא' משום שהאדם מראש אינו יודע האם ינצח ולכן מתכוון להקנות לגמרי משום שהחסרון של 'אסמכתא' נאמר רק באופן שהאדם מראש חושב שוודאי לא יתחייב לשלם (כגון אריס שקיבל שדה והתנה שאם לא יעבוד ישלם קנס של אלף זוז שהאריס סמך מראש שיעבוד בשדה ולא יתחייב [במקד], וכן אדם פרע מקצת מהחוב, והשליש את השטר חוב ביד שלישי ואמר שאם לא יפרע את החוב עד יום פלוני השלישי יתן את השטר חוב למלוה, ובסוף לא פרע את החוב בסמך שיפרע את החוב [בבבא]).
- ז תוס' מוסיפים ומבארים שבאריס שהתנה שאם לא יעבוד בשדה ישלם נחשב 'בידו לגמרי' ולכן באופן שהגזים והתחייב לשלם קנס אלף זוז יש חסרון של 'אסמכתא' כיון שלא היה בדעתו להתחייב אלא התכוון שחבירו יסמוך על דבריו שיעבוד בשדה, ובאופן שלא הגזים אלא התחייב לשלם את השווי שהיה אפשר להרוויח מהשדה ההתחייבות חלה ואין חסרון של אסמכתא כיון שהיה בדעתו להתחייב לשלם את ההפסד שהיה אפשר להרויח על ידי עבודתו, ובאופן שנחשב 'בידו קצת' כמו אדם שהתחייב לחבירו לקנות עבורו יין בשער הזול ואם לא יקנה ישלם שבדרך כלל מוצאים יין לקנות בשער הזול אמנם לפעמים לא מוצאים, בין באופן שהגזים ובין באופן שלא הגזים אלא התחייב לשלם את ההפסד ההתחייבות לא חלה ויש חסרון של אסמכתא, ובאופן שאין בידו כמו משחק בקוביא אפילו באופן שהגזים והתחייב לשלם הרבה ההתחייבות חלה ואין חסרון של אסמכתא.
- ח תוס' מוסיפים שהצד שבמשחק בקוביא הקנין חל ואין חסרון של אסמכתא נאמר באופן שהניחו את המעות על מקום המשחק משום שמקום זה קנוי לאדם שינצח וקונה על ידו את המעות, אבל באופן שלא הניחו את המעות על מקום המשחק אלא שיחקו ב'אמנה' אפילו באופן שעשו קנין הקנין לא חל.
- ה מבארים שנפסל לעדות מדרבנן ואפילו באופן שהאיסור ריבית הוא דאורייתא משום שהאדם אינו חושב שיש בכך איסור כיון שהריבית ניתנה מדעת הלוה.
- ו מבארת שמדאורייתא מותר לאסוף הרבה פירות שביעית אמנם חכמים פסלו משום שהיו אנשים שהיו שולחים עניים שיאספו להם פירות שביעית ומשלמים לעניים ובאופן זה יש איסור סחורה דאורייתא.
- ז תוס' בתירוץ הראשון מבארים שבאופן שיש אנשים אין פיקוח נפש ולכן חכמים התירו לעבור על איסור דרבנן של שביעית בשביל לשלם את הארנונה ולא התירו לעבור על איסור דאורייתא, ותוס' בתירוץ השני מבארים שבאופן שיש אנשים יש פיקוח נפש ולכן מותר לעבור בין על איסור דרבנן ובין על איסור דאורייתא.
- ח בדברי הגמ' מבואר שהיונים אינם שייכים לבעליהם לגמרי אלא מפני דרכי שלום, והטעם של הצד שנפסל כיון שאסור לקחת יונים ששייכים לבעלים מפני דרכי שלום, והטעם של הצד שאינו נפסל כיון שאין בכך איסור גזל גמור.

- מגדלי בהמות:
- בהמה דקה:
- בארץ ישראל - פסול מדרבנן.
- בחוץ לארץ - כשר.
- בהמה גסה - כשר^ט.
- רועה בהמות - פסול מדרבנן^י.
- אדם שמקבל צדקה מהנכרים:
- באופן שקיבל את הצדקה בצינעא - כשר.
- באופן שקיבל את הצדקה בפהרסיא:
- באופן שלא היה יכול לקבל בצינעא - כשר.
- באופן שהיה יכול לקבל בצינעא - פסול מדרבנן^{יא}.
- קובר מתים שקבר מת ביום טוב - פסול לעדות מדרבנן^{יב}.
- האם הפסול חל מיד או משעת ההכרזה:
- באופן שהפסול מדאורייתא - חל מיד.
- באופן שהפסול מדרבנן:
- רועה - נחלקו האמוראים האם הפסול חל מיד או שחל משעת ההכרזה^{יג}.
- שאר הפסולים - חל משעת ההכרזה.
- אופנים שאדם שפסול לעדות חוזר להיות כשר:
- משחק בקוביא - באופן ששבר את הפספסין שמשחק בהם ולא משחק אפילו בחינם^{יד}.
- מלוה בריבית - באופן שקרע את השטר ולא מלוה בריבית אפילו לנכרי.
- אדם שמפריח את היונה שלו בשביל שתגנוב יונים של אדם אחר - באופן ששבר את הכלים שעל ידם מפריח את היונה ולא מפריח את היונים אפילו במדבר.
- העושה סחורה בפירות שביעית:
- לת"ק - באופן שהגיע שביעית אחרת ולא עשה סחורה בפירות שביעית.
- לרבי נחמיה - באופן שהגיע שביעית אחרת ולא עשה סחורה בפירות שביעית, וכן הפירות שליקט מגינתו בשביעית פיזרם לעניים.
- טבח שמכר טריפות - באופן שהלך למקום שלא מכירים אותו והחזיר אבידה או שהוציא טריפה ששווה הרבה מתחת ידו.

◆ דיני שביעית:

- בקרקע של נכרי:
- לרש"י בפירוש הראשון - מותר לישראל להיות שכיר של הנכרי ולעבוד בשדה.
- לרש"י בפירוש השני - אין הכרח.
- לתוס' - אסור לישראל להיות שכיר של הנכרי ולעבוד בשדה.

⊕ הערות ⊕

- ט רש"י מבאר שהסיבה שאסור לגדל במה דקה בארץ ישראל משום ישוב ארץ ישראל כיון שיש חשש שהבהמה תשטט ותכנס לשדות של אחרים, אבל בהמה גסה מותר לגדל אפילו בארץ ישראל משום שאינה נשטטת ואפשר לשומרה, ותוס' מבארים שבהמה גסה כיון שצריכים אותה לחרישה ואם היו אוסרים לגדל הציבור לא היה יכול לעמוד בגזירה זו.
- י הגמ' מבארת שרועה פסול אפילו באופן שלא יודעים שהרעה את הבהמות בשדה אחרים משום שחוששים שהרעה את הבהמות בשדה אחרים.
- יא רש"י מבאר שאדם שהיה יכול לקבל צדקה בצינעא וקיבל בפהרסיא יש בכך חילול השם ולכן נפסל לעדות משום שנחשב כמו רשע דחמס.
- יב רש"י מבאר שהטעם שהקובר מתים ביום טוב פסול לעדות מדרבנן משום שעבר עבירה מחמת רווח ממון ונחשב כמו רשע דחמס.
- יג רש"י מבאר שהטעם של הצד שרועה פסול מיד משום שהפסול שלו מפורסם לכל.
- יד רש"י מבאר שאדם שמפריח יונים עם חבירו ומסכמים שהיונה שתקדים הבעלים שלה יקבל כסף דינו כמו משחק בקוביא שבאופן ששבר את הכלים שעל ידם מפריח את היונה וכן הפסיק לשחק בכך אפילו בחינם כשר לעדות.

• דיני זימור עצים בשביעית:

- באופן שזומר בשביל העצים והזמירה קשה לעץ - מותר.
- בשאר האופנים - אסור.

דף כז

◆ פסולי עדות:

• האם נפסלים לעדות:

○ עד שהוזם:

- באופן שהעיד על נפשות - פסול לעדות משום שחשוד להעיד שקר על נפשות ועל ממון.
- באופן שהעיד על ממון:
- לרבי מאיר - פסול לעדות משום שחשוד להעיד שקר על נפשות ועל ממון.
- לרבי יוסי:

○ בדיני ממונות - פסול לעדות משום שחשוד להעיד שקר.

○ בדיני נפשות - כשר משום שלמרות שנחשד להעיד שקר בדיני ממונות שהם 'דבר קל' אינו נחשב חשוד להעיד שקר בדיני נפשות שהם 'דבר חמור'^{טו}.

○ 'רשע דחמס' (כלומר אדם שעבר עבירה מחמת חימוד ממון, כגון גזלן, או אדם שנשבע לשקר בעניני ממון, או מומר האוכל נבילות לתאבון) - פסול.

○ 'רשע' (אדם שעבר עבירה שלא מחמת חימוד ממון, כגון אדם שנשבע לשקר שלא בעניני ממון או מומר האוכל נבילות להכעיס):

• לרבי מאיר:

○ לאביי - פסול.

○ לרבי - כשר.

• לרבי יוסי - כשר^{טז}.

○ חשוד על העריות:

- לרב נחמן - כשר, אמנם באופן שמעיד על אשה שהתגרשה או שמת בעלה אינו נאמן^{יז}.
- לרב ששת - פסול לעדות מדרבנן^{יח}.

⊕ הערות ⊕

טו בדברי הגמ' מבואר שלפי רבי יוסי עד ש'משחק בקוביא' או 'מלוה בריבית' וכד' למרות שחשודים 'לדבר קל' ולכן פסולים להעיד בדיני ממונות מ"מ אינם חשודים 'לדבר חמור' ולכן כשרים להעיד בדיני נפשות.

טז הגמ' מבארת שהמקור של הצד שעד 'רשע' פסול דכתיב 'אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס' ודורשים 'אל תשת רשע עד' כלומר שעד רשע פסול, והמקור של הצד שעד 'רשע' כשר ועד 'רשע דחמס' פסול משום שהדרשה 'אל תשת רשע עד' נאמרה רק בעד גזלן שהוא 'רשע דחמס' ולא נאמרה בעד 'רשע'.

הגמ' מוסיפה שרבי יוסי שסובר שחשוד לדבר קל אינו נחשב חשוד לדבר חמור ולכן עד שהעיד שקר על ממון כשר לעדות בדיני נפשות, ודאי סובר ש'רשע' כשר לעדות כיון שלמרות שנחשד על דבר קל שהוא רע לשמים אינו נחשב חשוד על דבר חמור שהוא רע לשמים ורע לבריות, ואביי סובר שרבי מאיר שסובר שחשוד לדבר קל נחשב חשוד לדבר חמור ולכן עד שהעיד שקר על ממון פסול לעדות בדיני נפשות סובר ש'רשע' פסול לעדות כיון שלאחר שנחשד על דבר קל שהוא רע לשמים נחשב חשוד גם לדבר חמור שהוא רע לשמים ורע לבריות, אמנם רבא סובר שדברי רבי מאיר שחשוד לדבר קל נחשב חשוד לדבר חמור נאמרו רק באופן ששני העבירות הם רע לשמים ורע לבריות (כגון עדות שקר על ממון ועדות שקר על נפשות) אבל חשוד לדבר שהוא רע לשמים אינו חשוד לדבר שהוא רע לשמים ורע לבריות.

יז הגמ' מבארת שהדין שאדם שחשוד על העריות נאמן בשאר עדויות נאמר גם באופן שמעיד על אשה שידועה כפנויה שהיא נשואה, והגמ' מוסיפה שהיה הו"א שלא יהיה נאמן משום שהוא מעדיף שהאשה תהיה נשואה משום ש'מים גנובים' 'מתקן' קמ"ל שהוא מעדיף שהאשה לא תהיה נשואה משום שהיא שכחא לו.

יח רש"י מבאר שהכוונה 'חשוד על העריות' הוא שבא על הערוה, ורב נחמן סובר כדעת רבא ש'רשע דחמס' פסול לעדות ו'רשע' כשר לעדות, ואדם שבא על הערוה אינו נחשב 'רשע דחמס' כיון שלא עבר על העבירה מחמת תאות ממון אלא מחמת שיצרו תוקפו ולכן כשר לעדות, אמנם רב ששת תמה על דבריו שאפילו באופן שבא על הערוה ולא התרו בו ואינו לוקה מדאורייתא מ"מ לוקה מדרבנן ונחשב רשע ופסול לעדות.

תוס' בתירוח השני סוברים כדעת רש"י שהכוונה 'חשוד על העריות' הוא שבא על הערוה ותוס' מוסיפים שדברי רב נחמן נאמרו רק באופן שבא על הערוה ש'יצרו תוקפו' אבל אדם שבא על הזכור שאין יצרו תוקפו או שאכל נבילה שאין יצרו תוקפו נחשב 'רשע דחמס' ופסול לעדות.

תוס' בתירוח הראשון סוברים שאדם שבא על הערוה פסול בין לפי רב נחמן ובין לפי רב ששת ותוס' מבארים שהכוונה 'חשוד על העריות' הוא אדם שהתייחד עם העריות ולרב נחמן אינו נפסל ורב ששת תמה שכיון שלוקה מכת מדרות נפסל לעדות מדרבנן.

- עד שנמצא גזלן או שהזום האם נפסל למפרע או מכאן ולהבא:
 - לאב"י - עד שנמצא גזלן נפסל משעת הגזילה, ועד שנמצא זומם נפסל מזמן הגדת העדות.
 - לרבא:
 - ללישנא קמא:
 - באופן ששני עדים הזימו שני עדים - העדים הזוממים נפסלים מזמן ההזמה^ט.
 - באופן ששני עדים הזימו את העד הראשון ושני עדים נוספים הזימו את העד השני:
 - לרש"י - העדים הזוממים נפסלים מזמן הגדת העדות.
 - לתוס' - העדים הזוממים נפסלים מכאן ולהבא^כ.
 - באופן ששני עדים הזימו עד אחד - העד הזומם נפסל למפרע^{כא}.
 - באופן שעד אחד נמצא גזלן או שני עדים נמצאו גזלנים - נפסלים מזמן הגזילה^{כב}.
 - ללישנא בתרא - עד שנמצא גזלן נפסל מזמן שהעידו על הגזילה בבית דין, ועד שנמצא זומם נפסל מזמן שהזום^{כג}.

דף כח

◆ דיני קרובים בעדות:

- מיהם הקרובים שאדם לא יכול להעיד עליהם:
 - לרבי עקיבא ורבי יהודה:
 - קרוביו:
 - הורים - אביו, אמו.
 - אחים ואחיינים - אחיו, אחותו, בן ובת אחיו, בן ובת אחותו.
 - דודים ובני דודים מצד אביו - אחי אביו, אחות אביו, בן ובת של אחי אביו, ובן ובת של אחות אביו.
 - דודים ובני דודים מצד אמו - אחי אמו, אחות אמו, בן ובת של אחי אמו, ובן ובת של אחות אמו^{כד}.
 - קרובים חורגים:
 - אבא ואמא חורגים - אשת אביו, בעל אמו.
 - בנים חורגים - בן אשתו מבעל אחר, ובת אשתו מבעל אחר.

⊕ הערות ⊖

ט הגמ' בלישנא קמא מבארת שהטעם של רבא שהעדים נפסלים מזמן ההזמה משום שהדין שהתורה חידשה לסמוך על העדים המזימים הוא חידוש ו'אין לך אלא משעת חידושו ואילך' ולכן רק משעת ההזמה אנו סומכים על העדים המזימים ופוסלים את העדים הזוממים אבל עד שעת ההזמה העדים הזוממים כשרים.

הגמ' בב"ב [לא ב] מביאה שנחלקו האמוראים בשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו, לרב הונא כשרים לרב חסדא פסולים, ותוס' בתירוח הראשון מבאר שדברי רבא בלישנא קמא ש'עד זומם חידוש' נאמרו רק לפי רב הונא אבל לפי רב חסדא אין חידוש בדין שעדים זוממים פסולים, אמנם תוס' בתירוח השני סוברים שדברי רבא בלישנא קמא נאמרו גם לפי רב חסדא משום שכיון שיש חידוש בדין עדים זוממים שהעדים המזימים כשרים אי אפשר ללמוד גם את הדין הפשוט שהעדים המזימים פסולים.

כ רש"י סובר שבאופן ששני עדים הזימו את העד הראשון ושני עדים נוספים הזימו את העד השני אין חידוש בכך שהעדים המזימים כשרים, אמנם תוס' חולקים על דברי רש"י וסוברים שגם באופן זה יש חידוש משום ש'תרי כמאה'.

כא תוס' מבארים שבאופן ששני עדים הזימו עד אחד העד הזומם נפסל למפרע משום שאין חידוש שהעדים המזימים כשרים כיון שהם שנים שהם נאמנים יותר מהעד המזומם.

כב רש"י מבאר שבאופן שעדים נפסלו מחמת גזילה אין חידוש שהעדים הפוסלים נאמנים יותר מהעדים שנפסלו ולכן רבא מודה שנפסלים מזמן הגזילה.

כג הגמ' בלישנא בתרא מבארת שלמרות שמעיקר הדין היו צריכים להפסל מזמן הגדת העדות כיון שנחשב 'רשעים' מ"מ רבנן תיקנו שיהיו כשרים עד זמן ההזמה משום שרבנן חששו להפסד לקוחות שלא ידעו שהעדים פסולים ויחתימו את העדים על שטר הקנין.

כד הגמרא מבארת שהמקור של פסול קרובים בעדות דכתיב 'לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומתו' וסוף הפסוק נצרך לגוף שאדם נענש רק על העון שלו ולא על העון של אדם אחר, וממילא תחילת הפסוק מיותר, ולכן דורשים 'לא יומתו אבות על בנים' שאי אפשר להרוג את שמעון על פי עדות של בן ראובן (אחי אביו), וכן 'בנים לא יומתו על אבות' שאי אפשר להרוג את בן שמעון על פי עדות של ראובן (בן אחיו), ודורשים מכך שהתורה כתבה 'לא יומתו אבות על בנים' ולא 'בן' שאי אפשר להרוג את בן שמעון על פי עדות של בן ראובן (בן אחי אביו), וכן דורשים מכך שהתורה כתבה 'בנים לא יומתו על אבות' ולא כתבה 'ובן על אבות' או 'הם על אבות' שקרובים פסולים להעיד על אדם אחר, ודורשים מכך שהתורה כתבה פעמיים 'אבות' שקרובי האם פסולים כמו קרובי האב, ולומדים שפסול קרובים נאמר לא רק לחובה אלא גם לזכות משום שהתורה כתבה פעמיים 'ומותו', ולומדים שפסול קרובים נאמר גם בדיני ממונות דכתיב 'משפט אחד יהיה לכם'.

• אח חורג - לרב חסדא בן בעל אמו ובת בעל אמו ובן אשת אביו ובת אשת אביו פסולים ולרב ירמיה כשרים.

▪ קרובי אשתו:

• אשתו והוריה - אשתו, חמיו וחמותיו^{יב}.

• אחים של אשתו ואחיינים של אשתו - פסולים כמו אחים ואחיינים שלו.

• דודים ובני דודים של אשתו מצד אביה ומצד אמה -

▪ דיני עדות על אשתו של אדם שנחשב קרובו ודיני עדות על הבעל של אשה שנחשבת קרובתו - ראה הערה^{יג}.

○ לרבי יוסי במשנה לדעת המשנה ראשונה - אדם כשר להעיד על קרוב שאינו ראוי ליורשו^{יד}.

○ לרבי יוסי בברייתא:

▪ לרש"י בפירוש הראשון - אדם כשר להעיד על הבן והבת של אח אשתו וכן על הבן והבת של אחות אשתו, וכן אדם כשר להעיד על בעל אחות אמו.

▪ לרש"י בפירוש השני - אדם פסול להעיד על הבן והבת של אח אשתו וכן על הבן והבת של אחות אשתו, אמנם כשר להעיד על בעליהם או נשותיהם^{יז}.

○ לרבי אלעזר - 'שלישי בראשון' (כגון בן בנו של אחיו, או אח של אבי אביו) גם נחשב קרוב, וכן 'שלישי בשני' (כגון בן בנו של אחי אבא, או בנו של אח אבי אבא) גם נחשב קרוב.

○ לרב - 'שלישי בראשון' גם נחשב קרוב, אבל 'שלישי בשני' לא נחשב קרוב^{יח}.

• דיני קרוב שהתרחק (כגון בעל בתו שמתה בתו):

○ לת"ק - כשר.

○ לרבי יהודה:

▪ באופן שיש לבתו בן מבעל זה - פסול.

▪ באופן שאין לבתו בן מבעל זה - כשר^{יט}.

◆ דיני אוהב ושונא:

• מי נחשב 'אוהב':

○ לרבי ירמיה - שושבין כל שבעת ימי המשתה.

○ לרבנן - שושבין ביום החתונה.

• מי נחשב 'שונא' - שלא דיבר עמו שלשה ימים מחמת שנאה.

⊕ הערות

כה הגמ' מוסיפה שהאדם אינו יכול להעיד אשתו ארוסה משום שלמרות שלא נחשבת 'שאר' מ"מ יש ביניהם קירוב הדעת.

הגמ' מבארת שלמרות שאדם נחשב קרוב של חמיו וחמותו מ"מ אבי החתן אינו נחשב קרוב של אבי הכלה.

כו הגמ' מביאה את הפסוק 'ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא' ומבאר בפסוק זה שאשת זו נחשבת כמו דודה ולומדים מפסוק זה ש'בעל כאשתו', ובדברי הגמ' מבואר שדין זה נאמר הן בקרוב של 'ראשון בראשון' (כגון אשת אחיו או בעל אחותו), והן בקרוב של שני בראשון (כגון אשת אחי אביו או בעל אחות אביו) והן בקרוב של שני בשני (כגון אשת בן אחי אביו או בעלה של בת אחי אביו), והן בקרוב של 'ראשון בראשון' מצד אשתו (כגון אשת אחי אשתו או בעל אחות אשתו), והן בקרוב של 'שני בראשון' מצד אשתו (כגון אשת בן אח אשתו או בעלה של בת אח אשתו), וכן האדם פסול להעיד על אשת בן אשתו מבעל אחר.

כז בדברי הגמרא מבואר שלפי רבי יוסי במשנה לדעת המשנה ראשונה האדם כשר להעיד על כל הקרובים של אשתו משום שאינו ראוי ליורשם, רש"י מוסיף שהאדם אינו יכול להעיד על אח אמו משום שיכול לרשת אותו, אבל אדם יכול להעיד על בן אחותו משום שלא יכול לרשת אותו.

כח הנה התבאר לעיל [הערה כו] שלדעת רבי עקיבא ורבי יהודה אדם פסול להעיד על אשת בן אח אשתו שהוא קרוב 'שני בראשון' מצד אשתו, אמנם רבי יוסי חולק וסובר שלמרות שלא יכול להעיד על בן אח אשתו מ"מ יכול להעיד על אשת בן אח אשתו, ותוס' מוסיפים שלפי רבי יוסי פשוט ששני אנשים שנשאו שתי בנות אחיות יכולים להעיד זה לזה.

כט הגמ' מבארת שהמקור של הצד ש'שלישי בראשון' נחשב קרוב דכתיב 'ובנים לא ימותו על אבות' ודורשים מהאות 'ו' לרבות בני בנים, והמקור של הצד ש'שלישי בשני' נחשב קרוב דכתיב 'על אבות' ודורשים שהפסולים לאב פסולים גם לבן.

תוס' מביאים שבדברי הירושלמי מבואר שגם לפי הצד ש'שלישי בראשון' נחשב קרוב מ"מ הראשון יכול להעיד על אשת השלישי (כגון אשת בן בנו של אחיו) משום שבאופן זה ש'אתפלג דרא' לא אומרים 'בעל כאשתו'.

ל הגמ' מבארת שהמקור של רבי יוסי שקרוב והתרחק באופן שאין לבתו בן מבעל זה כשר דכתיב 'ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם' ודורשים שאדם יכול לדון אצל שופט שעכשיו אינו קרובו למרות שבתחילה היה קרובו.

• דיני אוהב ושונא:

○ לעדות:

▪ לרבי יהודה - פסול.

▪ לרבנן - כשר.

○ לדין - פסול^א.

דף כט - ל

◆ דיני בית דין:

• סדר הדין:

○ בתחילה - מכניסים את הבעלי דינים ושומעים את דבריהם.

○ לאחר מכן - בית דין מאיימים על העדים כדי שלא יעידו שקר^ב.

○ לאחר מכן - מוציאים את כל האנשים חוץ מהבעלי דינים חוקרים את העד הראשון לבדו, ולאחר מכן חוקרים את העד השני לבדו.

○ לאחר מכן - לת"ק מכניסים את שני העדים יחד והם חוזרים על עדותם יחד, אמנם לרבי נתן לא עושים כך^ג.

○ לאחר מכן - מוציאים את הבעלי דינים והדיינים נושאים ונותנים ביניהם עד שפוסקים את הדין.

○ לאחר מכן - מכניסים את הבעלי דינים והדיין הגדול אומר 'פלוני אתה חייב' 'פלוני אתה זכאי'^ד.

• דינים נוספים:

○ דיני הכרעת הדין:

▪ באופן ששני דיינים מחייבים ודיין אחד מזכה - חייב.

▪ באופן ששני דיינים מזכים ודיין אחד מחייב - זכאי.

▪ באופן ששני דיינים מחייבים ודיין אחד אומר איני יודע, או באופן ששני דיינים מזכים ודיין אחד אומר איני יודע, או

באופן שדיין אחד מזכה ודיין אחד מחייב ודיין אחד אומר איני יודע - צריכים להוסיף דיינים^ה.

○ צורת כתיבת פסק הדין:

▪ לרבי יוחנן - זכאי.

▪ לריש לקיש - פלוני מפלוני ומזכין מפלוני מחייב.

▪ לרבי אלעזר - מדבריהם נזכרה פלוני^ו.

הערות

לא הגמ' מבארת שהמקור של רבי יהודה ששונא פסול לעדות דכתיב לענין גלות 'והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו' ופסוק זה מיותר כיון שכתוב 'והוא לא שונא לו' שבאופן שהרוצח הוא שונא של הנרצח אינו גולה, ולכן דורשים 'והוא לא אויב לו' ששונא פסול לעדות 'ולא מבקש רעתו' ששונא פסול לדין, אמנם רבנן דורשים פסוק אחד ששונא פסול לדין ופסוק שני דורשים ששני תלמידי חכמים ששונאים זה את זה לא ישבו בדין יחד.

הגמ' מוסיפה שלאחר שיש מקור ששונא פסול מסתבר שגם אוהב פסול משום שהטעם ששונא פסול משום ש'מרחקא דעתיה' וכן אוהב פסול משום ש'מקרבא דעתיה'.

לב הגמ' מביאה שרבי יהודה אומר שצורת האיום על העדים הוא שאומרים להם את הפסוק 'נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר' כלומר שעל ידי עדות שקר נעצרים הגשמים, אמנם רבא סובר שאיום זה אינו מספיק משום שאדם שהוא אומן אינו ניזוק מכך שהגשמים נעצרים, ולכן רבא סובר שאומרים לעדים את הפסוק 'מפץ וחרב וחץ שנון איש ענה ברעהו עד שקר' כלומר שבעון עדות שקר יבוא דבר לעולם, אמנם רבא אינו סובר שאיום זה אינו מספיק משום שהעדים יאמרו שגם שיש דבר אדם לא מת לפני זמנו ולכן רבא אינו סובר שצורת האיום על העדים היא שאומרים להם שעדי שקר נחשבים 'בני בליעל' אפילו ביחס לשוכרים שלהם.

לג ראה להלן [עמוד 9] שנחלקו ת"ק ורבי נתן בעדים שלא העידו יחד האם מצטרפים לת"ק אינם מצטרפים ולרבי נתן מצטרפים, והגמ' מבארת שלפי ת"ק העדים צריכים לחזור ולהעיד יחד כדי שיצטרפו לעדות.

לד הגמ' מוסיפה שלאחר אמירת פסק הדין אסור לדיין לגלות שהוא חייב וחבריו רבו עליו וזיכו משום איסור רכילות.

לה רש"י מבאר שבאופן שדיין אחד אומר 'איני יודע' נחשב שהדיין כמאן דליתא ולכן אי אפשר לפסוק את הדין על פי שני דיינים, אבל באופן שדיין אחד הכריע שלא כחבריו אפשר לפסוק את הדין משום שהוא בטל במיעוטו ונחשב שפסקו את הדין על פי שלשה.

לו הגמ' מבארת שהטעם של רבי יוחנן שכותבים 'זכאי' ולא כותבים 'פלוני מפלוני ומזכין מפלוני מחייב' משום שיש בכך איסור של 'לא תלך רכיל בעמך', אמנם ריש לקיש סובר שצריך לכתוב 'פלוני מפלוני ומזכין מפלוני מחייב' ואי אפשר לכתוב 'זכאי' משום שיש בכך 'מחזי כשיקרא', ורבי אלעזר סובר שכותבים 'מדבריהם נזכרה פלוני' ובכך אין איסור של 'לא תלך רכיל בעמך' וכן אין בכך חשש של 'מחזי כשיקרא'.

○ דיני בית דין ששני דיינים זיכו ודיין אחד חייב והוכרע שזכאי ולאחר מכן התברר שטענו בדין - הדיין שפסק חייב לא צריך לשלם, ושני הדיינים שפסקו זכאי צריכים לשלם שני שלישי^ט.

◆ דיני אדם שהודה לחבירו:

- אדם שהודה שחייב לחבירו כסף האם חייב לשלם:
 - באופן שהמלוה תבע את הלוח ולאחר מכן הלוח הודה:
 - באופן שהודה כשהוא בריא:
 - באופן שהלוח אמר 'אתם עדי' - חייב.
 - באופן שהמלוה אמר 'אתם עדי' והלוח שתק - חייב.
 - באופן שהמלוה והלוח לא אמרו 'אתם עדי':
 - באופן שלאחר מכן חזר וטען 'משטה אני בך' - פטור.
 - באופן שלאחר מכן חזר וטען שאינו חייב - חייב משום שבאופן שלא טען בית דין לא טוענים בשבילו 'משטה אני בך'.
 - באופן שלאחר מכן הכחיש את ההודאה - נחלקו האמוראים האם הוחזק כפרן.
 - באופן שהודה כשהוא שכיב מרע - חייב משום שאין אדם משטה בשעת מיתה.
 - באופן שהמלוה לא תבע את הלוח אלא הלוח הודה מעצמו:
 - באופן שהודה כשהוא בריא - פטור, משום שיכול לטעון שהודה כדי שלא להשביע את עצמו, ואפילו באופן שלא טען בית דין טוענים עבורו שהודה כדי שלא להשביע את עצמו.
 - באופן שהודה כשהוא שכיב מרע:
 - לרבי ישמעאל ברבי יוסי - חייב.
 - לרבי חייא - פטור משום שיכול לטעון שהודה כדי שלא להשביע את בניו, ואפילו באופן שלא טען בית דין טוענים עבורו שהודה כדי שלא להשביע את בניו^{יח}.
 - באופן שהמודה חייב לשלם האם אפשר לכתוב שטר על הודאה:
 - באופן שלא קנו מידו:
 - באופן שהודה בפני שנים:
 - באופן שהודה על חוב או על מטלטלים שאינם נמצאים בעין - לא כותבים^{טז}.
 - באופן שהודה במטלטלים שנמצאים בעין:
 - לרבינא - כותבים.
 - לרב אשי - לא כותבים^{יז}.
 - באופן שהודה על קרקעות:
 - לאמימר - לא כותבים.
 - למר זוטרא - כותבים.
 - באופן שהודה בפני שלשה:

⊕ הערות ⊕

לז הגמ' מבארת שהטעם שהדיין שפסק חייב לא צריך לשלם משום שאם טוען שאם הדיינים היו שומעים לו והיו פוסקים כמותו לא היו צריכים לשלם כלל, אמנם שאר הדיינים שפסקו זכאי צריכים לשלם שני שלישי ולא צריכים לשלם את החלק של הדיין שחייב משום שאומרים לו שלולי שהיה יחד עימם בדין הדין לא היה חל.

לח תוס' מבארים שרבי חייא מודה באופן שהמלוה תבע את הלוח והלוח הודה בזמן שהוא שכיב מרע חייב (וכפי שהתבאר לעיל בסמוך) משום שהטענה 'שלא להשביע את עצמו' ו'שלא להשביע את בניו' שייכת רק באופן שהמלוה לא תבע את הלוח ולא באופן שהמלוה תבע את הלוח.

לט רש"י מבאר שהטעם שבהודאה על חוב לא כותבים שטר ללא הסכמת הלוח משום שכתובת השטר גורמת הפסד ללוח שההלואה תהפך ממלוה על פה למלוה בשטר, וכן במטלטלים שאינם נמצאים בעין כתובת השטר גורמת הפסד משום שלא יוכל לטעון שפרע את החוב לבעלים.

מ רש"י מבאר שהטעם של הצד שבאופן שהמטלטלים נמצאים בעין כותבים משום שלאחר ההודאה המטלטלים שייכים לו, והטעם של הצד שלא כותבים משום שיש חשש שיוציאו את המטלטלים ויהיה לו הפסד בכתובת השטר.

• באופן שהודה מעצמו:

○ לרב - כותבים.

○ לרב אסי - לא כותבים.

○ לרב אדא בר אהבה:

▪ באופן שהבית דין היו מכונסים - לא כותבים.

▪ באופן שהלוה כינס את הבית דין - כותבים.

○ לרבא - לא כותבים אא"כ הלוה אמר לבית דין שיהיו דיינים שלו.

○ למר בר רב אשי - לא כותבים אפילו באופן שהלוה אמר לבית דין שיהיו דיינים שלו^א.

• באופן שהבית דין היו קבועים במקומם ושלחו שליח לקרוא ללוה - כותבים.

○ באופן שקנו מידו:

▪ בסתמא - כותבים.

▪ באופן שהלוה חזר ואמר שלא יכתבו - לא כותבים.

◆ דיני שטר שיש בו חשש פסול:

• שטר אודיתא שלא כתוב בו שהשטר נכתב מדעת הלוה - השטר כשר משום שיש חזקה שהשטר נעשה מדעת הלוה שהרי

עדים לא חותמים על השטר אא"כ יודעים שהוא כשר.

• דיני שטר שכתוב בלשון של בית דין ויש בו שתי חתימות:

○ בסתמא - פסול.

○ באופן שיש ראייה בשטר שהשטר נכתב בפני שלשה דיינים - השטר כשר^ב.

◆ דיני מעות שיש ספק האם שייכים לאדם אחר או שהם מעשר שני:

• באופן שאדם הטמין מעות ואמר לבניו שהמעות הללו שייכים לאדם אחר או שהם מעשר שני:

○ באופן שהודה בלשון שמראה שהתכוון לצוות את בניו מה לעשות - הבנים חייבים לתת את המעות לאדם זה, ולנהוג במעות כמעשר שני.

○ באופן שהודה בסתמא - הבנים לא חייבים לתת את המעות לאדם זה, ולא צריכים לחשוש שמעות הללו הם מעשר שני.

• באופן שעד אומר לבנים שאביהם הטמין מעות ואמר שהמעות הללו שייכים לאדם אחר או שהם מעשר שני:

○ באופן שהאב הטמין את המעות במקום שהעד לא יכל לטלם - העד אינו נאמן ולכן הבנים לא חייבים לתת את המעות לאדם זה, ולא צריכים לחשוש שמעות הללו הם מעשר שני.

○ באופן שהאב הטמין את המעות במקום שהעד יכל לטלם - העד נאמן משום שהמעות 'בידו' ולכן הבנים חייבים לתת את המעות לאדם זה וכן לנהגו במעות כמעשר שני.

• באופן שאדם ידע שאביו הטמין מעות ולא ידע היכן וחלם על מיקום המעות ומספר המעות ושהם מעשר שני - הבן לא צריך לחשוש שמעות הללו הם מעשר שני משום ש'דברי חלומות לא מעלים ולא מורידים'.

◆ דיני עדים:

• באופן שהעדים לא ראו את העדות יחד:

○ לת"ק:

▪ באופן שאדם לוו מנה בפני ראובן וחזר ולוו מנה בפני שמעון - לא מצטרפים.

⊕ הערות ⊕

מא רש"י מבאר שהטעם של רב שבאופן שהודה בפני שלשה כותבים שטר משום שכוונת הלוה לעשותם 'בית דין' וכמו שיש לבית דין כוח של הפקר בית דין הפקר כך יש לבית דין כוח להפוך את המלוה ממלוה על פה למלוה בשטר, וכן בית דין יכולים למנות שליח לכתוב שטר שלא מדעת הלוה, ורב אדא בר אהבה סובר שבאופן שהבית דין היו מכונסים אין הכרח שכוונת הלוה לעשותם 'בית דין' אבל באופן שהלוה כינס את הבית דין יש הכרח שכוונת הלוה לעשותם בית דין, ורבא סובר שאפילו באופן שכינס את הבית דין אין הכרח שכוונתו לעשותם 'בית דין' ורק באופן שהלוה אמר לבית דין בפירוש שיהיו בית דין כוונתו לעשותם בית דין.

מב הגמ' מבארת שבאופן שכתוב בשטר לשון 'בית דין' אין מכך הכרח שנעשה בפני שלשה דיינים משום שיתכן שסברו שדין שנעשה בבית דין שיש בו שני דיינים כשר, וכן באופן שכתוב 'בית דין של רבינא ורב אשי' אין מכך הכרח כיון שיתכן שבית דין זה שסוברים שדין שנעשה בבית דין שיש בו שני דיינים כשר, אמנם באופן שכתוב שרבינא ורב אשי אמרו לנו לכתוב שטר יש מכך הכרח שהשטר נעשה בפני שלשה דיינים משום שהם לא היו אומרים לכתוב שטר באופן שאין שלשה דיינים.

- באופן שאדם הודה בפני ראובן שהקרקע שלו שייכת לאדם אחר, וחזר והודה בפני שמעון שהקרקע שלו שייכת לאדם אחר:
 - לעולא - לא מצטרפים.
 - לרב אידי בר אבין - מצטרפים.
 - לרב:
 - לרבי חייא בר אבין - לא מצטרפים.
 - לרב הונא - מצטרפים^מ.
 - לרבי יהושע בן קרחה - מצטרפים^מ.
 - באופן שהעדים לא העידו יחד:
 - לת"ק - לא מצטרפים^מ.
 - לרבי נתן - מצטרפים.

דף לא

◆ דיני עדים שהכחישו זה את זה:

- באופן שהכחישו בחקירות - העדות פסולה^מ.
- באופן שהכחישו בבדיקות:
 - בדיני נפשות:
- באופן שהעדים הכחישו זה את זה בדבר שהוא בגוף העדות (כגון עד אחד אמר שהרוצח הרג ב'סייף' והעד השני אמר שהרוצח הרג ב'אירון') - העדות פסולה.
- באופן שהעדים הכחישו זה את זה בדבר שהוא לא בגוף העדות (כגון שעד אחד אמר שהרוצח לבש בגד שחור והעד השני אמר שהרוצח לבש בגד לבן):
 - לרב יהודה - העדות פסולה.
 - לרב חסדא - העדות כשרה.
 - בדיני ממונות:
- באופן שהעדים הכחישו זה את זה בדבר שהוא בגוף העדות (כגון עד אחד אמר מנה לבן ועד אחר אמר מנה שחור):
 - לנהרדעי - העדות כשרה ולכן חייב מנה.
 - לרב יהודה - העדות פסולה.

✧ הערות ✧

- מג בדברי הגמ' מבואר שהצד שבאופן שאדם הודה בפני ראובן שהקרקע שלו שייכת לאדם אחר, וחזר והודה בפני שמעון שהקרקע שלו שייכת לאדם אחר העדים מצטרפים משום ששני העדים מעידים על אותה קרקע.
- הגמ' מוסיפה שכמו שבעדות על קרקע שייך אופן ששני העדים מצטרפים, כך בעדות על הלואה שייך אופן ששני העדים מצטרפים, כגון אדם שהודה בפני ראובן שלוה מנה, וחזר והודה בפני שמעון שלוה מנה והוסיף ואמר לשמעון שהודה על מנה זה בפני ראובן, וחזר ואמר לראובן שהודה בפני שמעון על המנה שהודה בפניו, משום ששני העדים מעידים על אותה הלואה, אבל באופן שאדם הודה בפני ראובן שלוה מנה וחזר והודה בפני שמעון שלוה מנה לא מצטרפים משום שיתכן שהודה לכל עד על הלואה אחרת ונמצא שאין שני עדים על הלואה אחת.
- הגמ' מבארת שאופן זה ששני העדים יודעים שעל אותה הלואה יש שני עדים שייך ב'הודאה אחר הודאה' וכפי שהתבאר, וכן שייך ב'הודאה אחר הלואה' שאדם לווה מנה בפני ראובן, וחזר והודה בפני שמעון שלוה מנה בפני ראובן, וחזר ואמר לראובן שהודה בפני שמעון על המנה שלוה בפניו, אמנם אופן זה לא שייך ב'הלואה אחר הודאה' או ב'הלואה אחר הלואה'.
- מד הגמ' מבארת שרבי יהושע בן קרחה סובר ששני עדים שלא ראו את העדות יחד מצטרפים משום ששניהם מעידים שהלוה חייב כסף למלוה, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת שהטעם של ת"ק ששני עדים שלא ראו את העדות יחד לא מצטרפים הוא מסברא שצריך ששני העדים יעידו על אותו מעשה, והגמ' בתירוץ השני מבארת שהמקור של ת"ק ששני עדים שלא ראו את העדות יחד לא מצטרפים דכתיב 'והוא עד או ראה' דורשים שהכוונה 'עד' שני עדים והסיבה שהתורה כתבה בלשון יחיד 'עד' ללמד שצריכים לראות את העדות יחד.
- מה הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק שלא מצטרפים משום שכל עד התכוון לחייב שבועה ולא לחייב ממוון, או משום דכתיב 'והוא עד או ראה אם לא יגיד ונשא עונו' דורשים היקש בין העדות לראיה כמו שהראיה צריכה להיות ביחד (כיון שסובר ת"ק שעדים שלא ראו יחד לא מצטרפים) כך ההגדה צריכה להיות יחד.
- מו רש"י מבאר שהטעם שעדים שהכחישו זה את זה בחקירות בדיני ממונות כלומר בזמן המעשה או במקום המעשה העדות פסולה משום שנחשב 'עדות שאי אתה יכול להזימה'.

- באופן שהעדים הכחישו זה את זה בדבר שהוא לא בגוף העדות (כגון עד אחד אומר ארנק שחור ועד אחר אומר ארנק לבן) - העדות כשרה.

◆ דיני סתירת הדין:

- באופן שבית דין אמרו לו להביא את כל הראיות עד שלשים יום והביא את הראיות לאחר שלשים יום:
 - לת"ק - הראיות בטלות^{מ"ב}.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - הראיות אינן בטלות.
 - פסק רבה בר רב הונא - הראיות אינן בטלות, ואפילו בדיעבד שפסקו את הדין כדעת ת"ק הדין בטל.
- באופן שאמר אין לי ראיות ולאחר מכן מצא ראיות:
 - באופן שהביא את הראיה לאחר זמן:
 - לת"ק - הראיות בטלות^{מ"ב}.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - הראיות אינן בטלות.
 - פסק רבה בר רב הונא - הראיות בטלות, ואפילו בדיעבד שפסקו את הדין כדעת רבי שמעון בן גמליאל הדין בטל.
 - באופן שהביא את הראיות מיד - הראיות בטלות^{מ"ט}.

◆ דיני שלישי:

- באופן שהשטר חוב נמצא ביד שלישי והשליש אומר שהשטר פרוע - השליש נאמן משום שיש לו מיגו שהיה יכול לשרוף את השטר^ג.
- באופן שהשובר נמצא ביד שלישי והשליש אומר שהשטר פרוע - באופן שהמלוה והלוה מודים שמינו את השליש לשמור על השובר השליש נאמן.

◆ דיני בחירת בית דין לדון בפניו:

- באופן שהמלוה רוצה לדון בבית דין של העיר והלוה טוען שרוצה לדון בבית הועד:
 - לרבי יוחנן - הלוה יכול לתבוע שידונו בבית הועד.
 - לרבי אלעזר ורב ספרא ואמימר - הלוה לא יכול לתבוע שידונו בבית הועד^{מ"א}.
- באופן שהלוה רוצה לדון בבית דין של העיר והמלוה טוען שרוצה לדון בבית הועד - המלוה יכול לתבוע שידונו בבית הועד משום ש'עבד לזה לאיש מלוה'.

⊕ הערות ⊕

- מז הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק שהראיות בטלות משום שחוששים שהראיות מזויפות כיון שהביאם לאחר שלשים יום, אמנם רבי שמעון בן גמליאל סובר שלא חוששים לכך כיון שלא מצא את הראיות בתוך שלשים יום.
- מח הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק שהראיות בטלות משום שחוששים שהראיות מזויפות כיון שאמר שאין לו ראיות, אמנם רבי שמעון בן גמליאל סובר שלא חוששים לכך כיון שבתחילה לא ידע שיש לו ראיות ולאחר מכן נודע לו שיש לו ראיות.
- הגמ' מוסיפה שת"ק מודה שיתום קטן שתבעוהו לדין ואמר אין לי ראיות ולאחר מכן אנשים אחרים אמרו לו שיש לו ראיות שהראיות אינם בטלות משום שבאופן זה לא חוששים שהראיות מזויפות כיון שיתום קטן אינו יודע בדברים של אביו, וכן ת"ק מודה באופן שהראיות היו מופקדות ביד אחר.
- מט הגמ' מבארת שבאופן שהביא את הראיות מיד רבי שמעון בן גמליאל מודה שחוששים שהראיות מזויפות כיון שידע שיש לו ראיות ואמר שאין לו ראיות ולאחר מכן חזר והביאם.
- נ בדברי הגמ' לדעת רש"י מבואר שאפילו באופן שהשטר מקוים השליש נאמן לומר שהשטר פרוע, אמנם לדעת התוס' דין זה פשוט משום שגם באופן שהשטר מקוים יש לשליש מיגו שהיה יכול לשרוף את השטר, אלא כוונת הגמ' שאפילו באופן שבית דין ראו את השטר ביד השליש מ"מ השליש נאמן משום שהיה יכול לשרוף את השטר.
- נא הגמ' מבארת שבאופן זה הלוה יכול לתבוע מבית דין שיכתבו לו מאיזה טעם דנו אותו, ותוס' מוסיפים שדין זה נאמר רק באופן זה שכפו אותו לדון בבית דין שבעירו אבל בשאר האופנים אי אפשר לתבוע את הבית דין שיכתבו מאיזה טעם דנו אותו.